

İstanbul Hamamları: 1731-1766

Ahmet Yaşar

Fatih Üniversitesi

1730 İsyanı, 2 Ekim 1730 tarihinde I. Ahmet'in (1703-1730) tahtan indirilip yerine I. Mahmut'un geçmesiyle sona erdi. İsyân sonrasında Sultan I. Mahmut'un dikkat çeken uygulamalarından birisi de isyanın elebaşı Patrona Halil'e yardım eden Arnavutların hamamlarda sayıca çokça istihdamları dolayısıyla hamam çalışanları (bir dönem Patrona Halil'in de hamamda tellaklık yaptığı rivayet edilir) üzerindeki kontrol mekânizması geliştirmesidir. İsyandan birkaç zaman sonra İstanbul Kadısı'na gönderilen bir fermanla İstanbul'da faaliyetlerini sürdüren hamamların bütün tellak ve natırlarının "isim ve resimleriyle" kaydolunarak Arnavut olanların altına kırmızı mürekkeple "Arnavut'tur" diye düşülmesi emredilmekteydi. Ayrıca hamamlara yeni çalışan alınması gerektiğinde Arnavut alınmayıp yerlerine Anadolu'dan Türk uşakları ya da İstanbul içinden zimmîlerin istihdam edilmesi ve memleketlerine giden Arnavutların geri döndüklerinde hamamlarda istihdam edilmemeleri buyrulmaktaydı.

Bu ferman çerçevesinde çeşitli teftişlerle suriçi ve surdışı İstanbul'da faaliyetlerini sürdüren hamamlar ve bu hamamlardaki erkek çalışanların kayıtları tutuldu. Bu bağlamda oluşturulmuş elimizde dört defter bulunmaktadır. Ulaşabildiğimiz defterlerden ilk üçü 1731-1735 yıllarına ait olup 178 hamama ve çalışanlarına dair bilgiler ihtiva

etmektedir.¹ Bir diğ er defter 1752 tarihli bir hamam yoklama defteri olup defterde toplam 182 hamam ve çalışanlarına ilişkin bilgiler mevcuttur.² Ayrıca İstanbul hamamları ile ilgili ulaşabildiğimiz başka bir defter ise, 1766 tarihli olup, sur iç i İstanbul ve Bilad-ı Selâse’de bulunan 195 hamamın sahipleri, kiracıları ve kiralarına ilişkin bilgiler ihtiva etmektedir.³ İlki 1731 sonuncusu 1766 tarihli bu beş hamam yoklama defterini incelemek bize mezkur dönemde İstanbul hamamlarının listesini oluşturabilme ve hamam çalışanları, siyasi iktidarın hamamlar üzerindeki gözetim mekanizmaları ve hamamların şehir topografyasında yeri gibi konuları irdeleme imkanı sunabilir.

İstanbul Hamamları’nın Sayısı⁴

Kökeni ilk medeniyetlere dayanmasına rağmen hamamın bir şehir mekânı ve sivil mimarının tipik özelliğini kazanması Romalılar

.....

1 BOA, DBŞM 1665, 7 Muharrem 1144 / 12 Temmuz 1731, 32-37. İstanbul’da mevcut hamamlar ile çalışanlarını gösterir defter.

BOA, *EV.HMH.d.*, 3496, 15 Cemaziyevvel 1145 / 3 Kasım 1732. İstanbul’daki hamamların ve bunlardaki tezgahtar, natır, kafesdar ve tellakların isimleri ile rüsûm kayıtları.

ABK Muallim Cevdet Yazmaları, No: B.6. 1 Zilhicce 1147 / 24 Nisan 1735. İstanbul hamamcı esnafı ve tellaklarının isimlerini havi eder.

2 BOA, *Kamil Kepeci Müteferrik Defterleri*, 7437, 1-25 Ramazan 1165 / 13 Temmuz – 6 Ağustos 1752. Bu defter İstanbul’daki hamamların çalışanlarının sayısını ve isimlerini bildirir. Defter ile ilgili çalışmalarını benimle paylaştığı için Nina Ergin’e teşekkür ederim.

3 BOA, C.BLD, 2706, 6 Cemaziyevvel 1180 / 10 Ekim 1766. Hamamların intizamını ve temizliğini temin için her hamamın müsteciri ile natır ve tellaklarının kefalete raptı ve hamam sahiplerinin kiraları istedikleri gibi artırmamaları gibi öteden beri cari olan nizamın muhafazası lüzumuna dair.

4 İstanbul hamamlarına dair yapılan çalışmalarda Osmanlı döneminde İstanbul’daki hamam sayılarını tesp ite dönük çalışmalar yapılmıştır. Neşet Köseoğlu’nun suriçi İstanbul’una ait 91 hamam listesi kayda değerdir. Neşet Köseoğlu, “İstanbul Hamamları”, *TTOK Belleteni*, 128, 1952, 3-8. Ayrıca Şinasi Akbatu’nun 1973 yılında yayınladığı 193 adet hamam listesi bu alanda yapılmış en derli toplu listedir. Akbatu, bu makalede de istifade ettiğimiz, 1766 tarihli hamam yoklama defteri merkezli, yılların birikimi çalışmalarını kullanarak 193 hamamın ismini, bulunduğu mevkiini ve ait olduğu vakfi içeren bir liste

sayesinde olmuştur. Roma'da hamam binaları birer beden temizliği ve sağlık merkezi olmasının ötesinde, spor ve eğlence ile ilişkilendirilerek birer toplumsal mekâna dönüşmüşlerdir.⁵ Fetih sonrasında Osmanlılar ise, kadim medeniyetlerin hamam tecrübelerini mimari özellik ve sosyal fonksiyonları itibarıyla yeniden yorumlamış, kendine özgü bir formla yeniden üretmiştir. Osmanlı tarihi boyunca çok sayıda hamam inşa edilmesinin iki önemli sebebi vardır. Bunlardan birincisi, İslam dininde temizliğe önem verilmesi, ikincisi ise hamamların iyi gelir getirmeleri sebebiyle hayır eserlerine gelir kaynağı olarak vakfedilmesidir.⁶ Fatih, Süleymaniye, Bayezit vb. birçok büyük külliye olduğu gibi, Küçük Ayasofya, Murat Paşa gibi daha küçük manzumelerin de gelir sağlayan hamamları mevcuttur. Bu hamamlar gelir getirdiği müddetçe hayatîyetlerini devam ettirmişler.

XV. ve XVI. yüzyıllar, Türk hamamlarının İstanbul şehir hayatı içerisinde etkin bir rol almaya başladıkları dönemdir. II. Mehmet (1451-1481) döneminde İstanbul'da 26 hamam inşa edilmiştir. Bu hamamlar, Alaca Hamam, Azepler Hamamı, Balat Kapısı Hamamı, Bostan Hamamı, Galata Cami Hamamı, Çavuşbaşı Hamamı, Çukur Hamam, Direklüce Hamamı, Eyüp Külliyesi Hamamı, Gedik Ahmet Paşa Hamamı, İshak Paşa Hamamı, Galata Karaköy Hamamı, Kazasker Hamamı, Kule Hamamı, Küçük Mustafa Paşa Hamamı, Altımermer'de Küçük Hamam, Mahmut Paşa Hamamı, Murat

.....

oluşturmuştur. Şinasi Akbatu, "İstanbul Hamamları", *İstanbul İl Yıllığı* (1973), s. 486-495. Bunların yanı sıra M. Nermi Haskan'ın 237 İstanbul hamamına dair oldukça detaylı bilgiler içeren çalışması bu alandaki başucu kitabıdır. Haskan kitabında 1735 tarihli surdışı İstanbul'daki hamamlara dair defterden de istifade etmiştir. Mehmet Nermi Haskan, *İstanbul Hamamları*, İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, 1995. Ayrıca Nahide Şimşir'in 1766 tarihli defter üzerinden suriçi İstanbul ve Üsküdar hamamlarının listesini içeren çalışmaları da bulunmaktadır. Nahide Şimşir, "18. Yüzyıl Ortalarında Üsküdar ve Çevresindeki Hamamları", *I. Üsküdar Sempozyumu*, İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yayınları, 2004, s. 79-89; "18. Yüzyılın Ortalarında İstanbul Hamamları'na Dair Bazı Tespitler", Konya: 7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri IV, 2012, s. 257-274.

5 Fikret Yegül, *Roma Dünyasında Yıkanma*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2011.

6 Semavi Eyice, "Hamam", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 15, 1997, s. 414.

Paşa Hamamı, Nişanca Mehmet Paşa Hamamı, Rum Mehmet Paşa Hamamı, Sırt Hamamı, Sinan Paşa Hamamı, Tahtakale Hamamı, Tophane Hamamı, Üsküdar Hamamı, Yahudi Hamamı'dır. Bu 26 rakamı, henüz Konstantinopolis'in İslami bir karakter kazanmadığı bir dönem için oldukça yüksektir. Ancak heterojen nüfuslu şehirde cami gibi dini mekânlardan daha çok hamamın inşa edilmesi, bir anlamda hayırseverliğin tüm topluma yayılabilmesini ve kamu hayatını düzenlemeyi amaçlıyordu.⁷

Fatih sonrası dönemde artan İstanbul nüfusunun sağlık ve temizlik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, külliyelerin bünyesinde çok sayıda hamam inşa edildi. Özellikle Mimar Sinan'ın yapmış olduğu 40 civarındaki hamamlarla, Osmanlı İstanbul'undaki klasik hamam mimarisi şekillenmiş oldu. Evliya Çelebi yaşadığı dönemde, XVII. yüzyılın ortalarında, sadece İstanbul'da 151 hamam bulunduğunu, fakat kendisi Mısır-Sudan seyahatine çıktıktan sonra 17 hamamın daha yapıldığını belirtmektedir. Evliya Çelebi'nin birazda devrinin anlatı geleneği çerçevesinde abartılı rakamlar kullanmasına rağmen, hamam sayıları ile ilgili verdiği bilgiler XVIII. yüzyıla ait hamam yoklama defterleriyle karşılaştırıldığında tutarlılık göstermektedir. Nitekim bu defterlerden birine göre, 1732 tarihinde sur içi İstanbul'da 109 hamam faaliyet göstermektedir.⁸ 1735 tarihli sur dışı İstanbul'daki hamamlara ait bilgiler ihtiva eden bir başka deftere göre ise sur dışında 69 hamam bulunmaktadır.⁹ Buna göre 1732-35 yıllarında İstanbul'da faaliyet gösteren hamam sayısı 178'dir. Bir diğer defter 1752 tarihli bir hamam yoklama defteri olup defterde toplam 182 hama- ma ilişkin bilgiler mevcuttur.¹⁰ Bir diğer defter ise, 1766 tarihli olup, Cevdet Belediye tasnifinde yer almakta, sur içi İstanbul ve Bilad-ı

.....

7 Çigdem Kafescioğlu, *Constantinopolis / Istanbul: Cultural Encounter, Imperial Vision, and the Construction of the Ottoman Capital*, Pennsylvania, 2009, s. 103-109.

8 BOA, *EV.HMH.d.*, 3496. Suriçi İstanbul'daki hamamların listesi için EK I'e bakınız.

9 ABK Muallim Cevdet Yazmaları, No: B.6. Surdışı İstanbul'daki hamamların listesi için EK I'e bakınız.

10 BOA, *Kamil Kepeci Müteferrik Defterleri*, 7437. İstanbul'daki hamamların listesi için EK II'ye bakınız.

Selâse'de bulunan hamamların sahipleri, kiracıları ve kiralarına ilişkin bilgiler ihtiva etmektedir. Bu deftere göre, 1766 yılında İstanbul'da 112'si sur içinde 83'ü de sur dışında olmak üzere toplam 195 hamam bulunmaktadır.¹¹

Evliya Çelebi'nin 1640'lara ait İstanbul hamamlarına ilişkin verdiği rakamı doğru bir veri olarak kabul edersek, Tablo 1'de de görüldüğü üzere, yaklaşık bir yüzyıl içerisinde İstanbul'daki hamamların sayısının arttığı sonucuna varabiliriz. Hamamlara ilişkin dikkati çeken bir başka husus da, 1735 ve 1766 yılları arasında sur içi İstanbul'da 3 hamam artarken, sur dışında 14 hamam artmıştır. Bu durum da İstanbul'un 18. yüzyılın ortalarında sur dışına doğru genişlemesinin bir göstergesi olsa gerektir.

Yıl	Sur içi	Sur dışı	Toplam
1640'lar			168 ¹²
1732/1735	109 ¹³	69 ¹⁴	178
1752	110	72	182 ¹⁵
1766	112	83	195 ¹⁶
1918	80	98	178 ¹⁷

Tablo 1: Osmanlı İstanbul'undaki Hamam Sayıları

1766 tarihli İstanbul hamamları defteri muhtemelen İstanbul'da hamamların ulaştığı en yüksek sayıyı ortaya çıkarmaktadır. Nitekim bu sayımdan iki yıl sonra Sultan III. Mustafa (1757-1774) İstanbul'da

.....

11 BOA, Cevdet Belediye, 2706. İstanbul'daki hamamların listesi için EK III'e bakınız.

12 Evliya Çelebi, Seyahatname I, 330-334.

13 BOA, *EV.HMH.d.*, 3496.

14 ABK Muallim Cevdet Yazmaları, No: B.6.

15 BOA, *Kamil Kepeci Müteferrik Defterleri*, 7437.

16 BOA, Cevdet Belediye, 2706.

17 *İstanbul Belediyesi İhsaiyat Mecmuası*, İstanbul: Matbaa-i Osmaniye, 1335/1916, s. 118.

hamamların sayısının fazla olması, fazla odun ve su tüketmelerinden dolayı yeni hamamların yapılmamasını buyurdu.¹⁸ Sonrasında gerek bu tedbir gerekse değişen konut mimarisi ve şehir tecrübesi dolayısıyla İstanbul hamamları eski ihtişamını zaman içerisinde kaybetmeye meyletti. Nitekim İhsaiyat Mecmuası'nın 1916 yılı baskısına göre İstanbul'da 80'i suriçi, 98'i de surdışında olmak üzere 178 hamam faaliyetlerini yürütmektedir. Neredeyse iki katından fazla artan şehrin nüfus ile karşılaştırıldığında şehirdeki hamam sayısının azaldığı görülmektedir. M. Nermi Haskan Osmanlı döneminde yapılmış 237 hama-ma ilişkin bilgiler sunmaktadır. Bu hamamlardan 60 adedi çalışmanın hazırlandığı dönemde çalışır durumdadır.¹⁹ Osmanlı'dan bugüne kalan hamamlardan faal olan sayısı 30 civarındadır. Geriye kalanlar ya zaman, deprem, yangın ve yol yapımı gerekçeleriyle ortadan kalkmış / kaldırılmış ya da atıl bir şekilde durmaktadır. Bugün Osmanlı döneminde yapılmış çalışır durumda olan hamam sayısı daha azdır.

İstanbul Hamamları'nda Kimler Çalışırdı

İstanbul kadısına gönderilen yukarıda zikredilen fermanın orijinaline ulaşamasak da, ferman doğrultusunda İstanbul hamamları ve çalışanları ile ilgili olarak düzenlenmiş dört defterde de fermanın içeriği yer almaktadır. 1735 tarihli sur dışı İstanbul'daki hamam çalışanları ile ilgili defterde padişahın buyruğu şöyle ifade edilmektedir.

“Vech-i meşrûh üzere derûn-ı defterde zikrolunan hamamcılar ket-hüdası ve yiğitbaşları ve şeyhleri ma'rifetleriyle tahrir olunup her bir hamamda tahrir olunan tellaklara hamamcılarını kefil olup ba'de'l-yevm hamamlara tellâk ve nâtır alınmak iktiza eyledikte Arnavut taifesinden kebir ve sagir ferd-i vâhidi uğratmayıp Anadolu yakasından gelme Türk uşaklarından ve nefsi-i İstanbul'dan zımmî cinsinden intihab olunup yarar kefilleri alındıktan sonra isim ve resimleriyle deftere kayıt ve kadimden hamamlarında mevcut bulunup hin-i tah-rirede isimleri deftere kaydolunan Arnavut taifesinden vefat edenlerin

.....

18 Ahmet Refik, *Onikinci Asr-ı Hicri'de İstanbul Hayatı (1689-1785)*, İstanbul, 1988, s. 217.

19 Mehmet Nermi Haskan, *İstanbul Hamamları*, İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, 1995.

ve bir tarik ile hamamlardan çıkıp vilâyetine gidenler, ba'de'l-eyyam gelip yine tellâk olmak murat eyledikte min-ba'd alınmayıp yerlerine ecnâs-ı sâireden alınmak üzere cümlesine muhkem tenbih ve te'kid olunduktan sonra cümlesi bervech üzere ta'ahhüt ve birbirlerine tekeffül eyledikleri işbu mahalle şerh verildi.”²⁰

Fermanda İstanbul'da faaliyetlerini sürdüren hamamların bütün tellak ve natırlarının “isim ve resimleriyle” kaydolunarak Arnavut olanların tespit edilmesi emredilmektedir. Bunun yanı sıra hamamlara yeni çalışan alınması gerektiğinde Arnavut alınmayıp yerlerine Anadolu'dan Türk uşakları ya da İstanbul içinden zimmîlerin istihdam edilmesi ve memleketlerine giden Arnavutların geri döndüklerinde hamamlarda istihdam edilmemeleri buyrulmaktadır. Bu çerçevede, ulaşabildiğimiz defterlerden ilki 12 Temmuz 1731 tarihli olup isyandan dokuz ay sonrasına aittir ve bu defterde sur içi İstanbul'da bulunan 109 hamamın çalışanlarına dair bilgiler yer almaktadır.²¹ 50'si çifte ve 59'u kuşluk ya da tek hamam olan bu hamamlarda çalışan natır ve tellakların sayısı belirlenmiştir. Defter oluşturulurken, sadece hamamın ismi, bulunduğu semt ve çalışan toplam natır ve tellak sayısı yazılmıştır. Ancak defterin sonunda bir icmal oluşturulmuş, burada deftere göre mezkur tarihte 1488 kişi hamamlarda tellak ve natır olarak çalışmaktadır ve bunların 849 adeti Arnavut kökenlidir. Anlaşılan o ki, hamamlar hakkında bir inceleme yapılmaya başlanmıştır, ancak henüz daha sonraki örneklerde olduğu gibi Arnavutların tam tespiti için dönük çalışma yapılmamıştır. Bir sonraki defter bir yıl sonrasına, 3 Kasım 1732, ait olup aynı bölgedeki 109 hamamın çalışanlarına dair bilgiler içermektedir.²² Defter suriçi İstanbul'da bulunan hamamlarda çalışan tezgahdar, natır, kafesdar, tellakın dirlikli ve dirliksiz isim ve resimlerini içermektedir. Bu defterde her bir hamamın ismi mevkiisiyle beraber belirtilmekte, sonrasında ise natır ve tellaklar ayrı yazılarak, teker teker çalışanın ismi, memleketi, varsa askeri ünvanı ve fiziksel görüntüsü yazılmakta,²³ hamam kaydının sonuna ise toplam

.....

²⁰ İ.B.K, Muallim Cevdet Yazmaları, *Hamamcı Esnafı Defteri*, No: B.6.

²¹ BOA, DBŞM, 1665.

²² BOA, *EV.HMH.d*, 3496 (1145 / 1732)

²³ Salih bin Süleyman, Göriceci, Şakird genç oğlan; Yusuf bin Mustafa, Avlonyalı, 61 B. Sarı bıyıklı;

nefer sayısı ve Arnavut olanların sayısı eklenmektedir. Bu deftere göre toplam 1223 çalışan bulunmakta ve bunların 862'si Arnavut kökenlidir. Bu defterin sonunda daha önce yapılmış bir defterle toplam çalışan sayısı üzerinden bir karşılaştırma yapılmaktadır. Daha önceki defterde toplam çalışan sayısı 1488 olup, yeni defterle karşılaştırıldığında 265 kişilik vefat ya da ayrılma gerçekleştiği görülmektedir. Karşılaştırma yapılan defter, 1488 sayısı itibariyle muhtemelen yukarıda zikrettiğimiz 1731 tarihli defterdir. 1732 tarihli bu defterin bir diğer dikkat çeken özelliği ise hamam çalışanları arasındaki yeniçeri ya da yeniçeri ünvanı taşıyan kişilerin varlığıdır. Defterin sonundaki icmale göre 42 Yeniçeri mütekaidi, 160 Yeniçeri neferatı, 11 Kollukçu efendi, 3 Ace-mi neferatı, 110 Cebeci, 2 Topçu, 1 Bostani, 1 Saray-ı Atik dizdarı, 10 Sipahi, 4 Tulumacı cebeci, 1 Bevvap bulunmaktadır. Acaba bu kişiler bir taraftan askerlik yaparken diğer taraftan da, bahşiş usulü çalışılan tellak ve natırlık işinden ek kazanç mı elde etmektedirler ya da yeniçeri ünvanı satın almış kişiler midir? Bu defterler Osmanlı tarihi çalışmalarında son yıllarda geniş bir literatür oluşmuş esnaflaşan yeniçerilerin hamam işletmesindeki yerleri konusunda kıymetli bilgiler sunmaktadır. Bir diğer defter ise 24 Nisan 1735 tarihli olup sur dışındaki 69 hamama ve çalışanlarına dair bilgiler ihtiva etmektedir. 1732 tarihli deftere göre daha az detaylı hazırlanmış olan bu deftere göre 137'si Arnavut olmak üzere toplam 421 çalışan bulunmaktadır. 1732 ve 1735 tarihli defterlerde toplam 1644 çalışan bulunmaktadır ve bunlardan 999'u (%64) Arnavut, geriye kalan 645'i (%34) ise sair milletlerdendir.

1752 tarihli benzer bir defter daha bulunmaktadır.²⁴ Bu deftere göre suriçi İstanbul'da 110 ve sur dışında 72 olmak üzere toplam 182 hamamda 2254 erkek çalışan istihdam edilmektedir. Her ne kadar Arnavut olanlar bizzat belirtilmiş olmasa da memleketleri üzerinden çalışanların büyük çoğunluğunun Arnavut kökenli oldukları tahmin edilebilmektedir. Nitekim 2254 çalışandan %71 Rumeli kökenlidir ve büyük çoğunluğu da Arnavutların yoğunlukta yaşadığı Avlonya,

.....

²⁴ BOA, *KK, Müteferrik Defterleri*, nr. 7437. Bu defterin analizi için Nina Ergin, "The Albanian Tellâk Connection: Labor Migration to the Hammams of 18th-Century Istanbul, Based on the 1752 İstanbul Hamâmları Defteri", *Turcica*, 43, 2011, s. 231-256.

İstarova, Görice gibi yerleşim yerlerindedir. 1732/1735 tarihinde kaydedilen % 64 Arnavut oranı hemen hemen yirmi yıl sonra da - %71'den Rumelili Yunan ve Bulgar kökenlileri de çıkarırsak- devam etmektedir. Aynı oranlara 1792 tarihli *nizam-ı teftiş-i İstanbul* bağlamında düzenlenen defterlerde de rastlamak mümkündür. Bu defterler altı ayda bir yapılan başıboş ve serseri taifelerini tespiti dönük yoklamaları içermektedir ve İstanbul'da faaliyetlerini sürdüren 84 hamam ve çalışanları hakkında da bilgiler ihtiva etmektedir.²⁵ Bu belgelere göre Arnavut kökenli hamam çalışanlarının varlığı devam etmektedir.

Evliya Çelebi 1670'de Berat'ı ziyareti esnasında "Amma askeri ve levendat tayifesi olmayup re'aya oğlu olanlar ekseriyya bu şehirden İslambol'a gidüp hammamlarda üstad-ı kâmil olup dellaklık ederler" tespitini eserine kaydetmiştir. Görülen o ki 1730 İsyanı sonrasında İstanbul hamamlarındaki Arnavutların kontrol edilmesine dönük fermanın neticesi kısa vadede görülmemiştir. Gerek 1732-1735, gerek 1752 tarihlerindeki yoklamalarda görülen Arnavut çalışan oranı 1792 yılında da devam etmektedir. Arnavutların hamamcılık sektöründeki istihdamının azalması ve ortadan kalkması daha sonraki dönemlerde gerçekleşmiştir. Onların yerini fermanında ifade edilen 'Anadolu'dan gelme Türk uşakları', yani Sivashlı ve Tokatlı tellaklar almışlardır.

.....

25 Cengiz Kırılı ve Betül Başaran, "18. Yüzyıl Sonlarında Osmanlı Esnafı", *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Esnaf ve Ticaret*, ed. Fatmagül Demirel, İstanbul 2012, s. 16.

EK I: İSTANBUL'DA FAALİYETLERİNİ SÜRDÜREN HAMAMLAR, 1732-1735 ¹		
	Hamamın Adı	Mevkii
1	Sultan Bayezid Hamamı	
2	Şifa Hamamı	Monla Kurbunda Merhum Hekim Başı bina eylediği
3	Sırt Hamamı	Mercan
4	Mahmut Paşa Hamamı	
5	Valide Hamamı	
6	Zindandelen Hamamı	
7	Acı Hamamı	
8	Ayasofya Hamamı	
9	Çardaklı Hamamı	Küçük Ayasofya
10	Kadırga Limanı Hamamı	
11	Akbıyık Hamamı	Ahurkapı
12	Arasta Hamamı	Sultanahmet
13	Şifa Hamamı	Sultanahmet
14	İshak Paşa Hamamı	Ayasofya-yı Kebir
15	Şengül Hamamı	
16	Tatlıkuyu Hamamı	
17	Nişancı Paşa Hamamı	Kumkapı
18	Gedikpaşa Hamamı	
19	Vezneciler Hamamı	Sultan Bayezid
20	Acemi Meydanı Hamamı	
21	Kızlar Ağası Hamamı	Laleli Çeşme
22	Kasavet Hamamı	Aksaray
23	Aksaray Hamamı	
24	Sofular Hamamı	

.....

1 Suriçi Hamamları için, BOA, *EV.HMH.d.*, 3496, 15 Cemaziyelevvel 1145 / 3 Kasım 1732; Surdışı hamamları için, ABK Muallim Cevdet Yazmaları, No: B.6. 1 Zilhicce 1147 / 24 Nisan 1735. Liste oluşturulurken, defterlerdeki sıralama esas alınmıştır.

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

25	Tahtakale Hamamı	
26	Alaca Hamamı	Ketancılar
27	Sultan Hamamı	Bahçe Kapısı
28	Haseki Hamamı	Bahçe Kapısı
29	Hoca Paşa Hamamı	
30	Hacı Kadın Hamamı	
31	Azepler Hamamı	
32	Bostan Hamamı	Uskubalı
33	Küçük Mustafa Paşa Hamamı	
34	Sultan Selim Hamamı	
35	Mehmet Ağa Hamamı	Zincirlikuyu
36	Zincirlikuyu Hamamı	
37	Sıçanlı Hamam	
38	Lütfi Paşa Hamamı	
39	İnadiye Hamamı	
40	İbrahim Paşa Hamamı	Salur Kapısı
41	Yedikule Hamamı	Dahil-i Şehr
42	Ağa Hamamı	Samatya
43	Koca Mustafa Paşa Hamamı	
44	Ali Paşa Hamamı	
45	Yenibahçe Hamamı	Keçeciler
46	Ayvansaray Hamamı	
47	Balat Hamamı	
48	Edirnekapısı Hamamı	
49	Horhor Hamamı	
50	Kaptan Paşa Hamamı	
51	Ayşe Hanım Hamamı	Süleymaniye
52	Süleymaniye Hamamı	
53	Molla Gürani Hamamı	Uzun Çarşı
54	Yıldız Hamamı	Bahçe kapısı
55	Cedid İbrahim Paşa Hamamı	
56	Darü's-Saade Hamamı	Hocapaşa
57	Ağa Hamamı	Demirkapı

OSMANLI İSTANBULU II

58	Küçük Pazar Hamamı	
59	Havuzlu Hamamı	Yenikapı der Cebe Ali
60	Müfti Hamamı	Kadıçeşmesi
61	Tihtab Hamamı	Salma Tomruk
62	Sefir Paşazade Hamamı	Sarıgürz
63	Sarıgürz Hamamı	
64	Tevekkül Hamamı	Çavuş Mescidi
65	Safa Hamamı	Tevekkül Hamamı
66	Mehter Hamamı	
67	Kör Ali Ağa Hamamı	
68	Şah Huban Hamamı	
69	Nakkaş Paşa Hamamı	
70	Hatice Sultan Hamamı	Topkapı
71	Arpa Hamamı	Şehremini
72	Mimar Hamamı	
73	Macuncu Hamamı	
74	Zepun Hamamı	Ağaçayırı
75	Hacı Evhad Hamamı	
76	Arapkapısı Hamamı	
77	Yedi Kule Harici Hamamı	
78	Manoğlu Hamamı	
79	Çardaklı Hamamı	Yenifurun
80	Altın Kaşık Hamamı	Altımermer
81	Gece Hamamı	İse Kapısı
82	Küçük Hamamı	Balcı Yokuşu
83	Yağlıkçı Hamamı	Davut Paşa
84	Çavuş Hamamı	Çukurbostan
85	Bostan Hamamı	Haseki
86	Deniz Hamamı	Davut Paşa İskelesi
87	Cerrahpaşa Hamamı	
88	Çukur Hamamı	
89	Haydarpaşa Hamamı	
90	Çinili Hamamı	Zeyrekbaşı

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

91	At Pazarı Hamamı	Külahçılar
92	İbrahim Paşa Hamamı	Camii Şehzade
93	Sultan Hamamı	Kıztaşı
94	Karaman Hamamı	
95	Hokkabaz Hamamı	
96	Kovacılar Hamamı	Kırkçeşme
97	Pertev Paşa Hamamı	
98	Şeyh Vefa Hamamı	
99	Kadiasker Hamamı	
100	Mirahur Hamamı	Langa
101	Hisardibi Hamamı	Kumkapı
102	Havuzlu Hamamı	Nişanca-1 Kumkapı
103	Fener Hamamı	
104	Arabacılar Hamamı	Eğrikapı
105	Hançerli Hamamı	Ayvansaray
106	Sultan Hamamı	Salma Tomruk
107	Şeftali Hamamı	Zeyrek Fil Yokuşu
108	Çaşnigir Hamamı	Mesih Paşa
109	Kuşluk Hamamı	Mehmet Paşa Yokuşu

SURDIŞI

110	Mirahur Hamamı İslambol Haricinde
111	Debbağhane Hamamı	Yedikule Haricinde
112	Türbe Hamamı	Hazreti Eba Eyyüb Ensari
113	Çömlekçiler Hamamı	
114	Yalı Hamamı	
115	Emine Sultan Hamamı	Debbağhane
116	Eski Yeni Hamamı	
117	Kerpiç Hamamı	
118	Kırkık Hamamı	Dökmeciler
119	Otakçılar Hamamı	
120	Sütlüce Hamamı	

OSMANLI İSTANBULU II

121	Piri Paşa Hamamı	Hasköy
122	Kara Hasanzade Hamamı	
123	Osman Paşa Hamamı	
124	Çardaklı Hamamı	
125	Büyük Kasım Paşa Hamamı	
126	İplikçi Hamamı	
127	Küçük Hamam	Tersane Ardında
128	Dere Hamamı	
129	Piyale Paşa Hamamı	
130	Paşa Hamamı	Debbağhane
131	Kulaksız Hamamı	
132	Amrudlu Hamamı	
133	Tepebaşı Hamamı	
134	Mahkeme Hamamı	Galata
135	Fatih Sultan Mehmet Vakfı Hamamı	Tophane Kapısı Dahili
136	Bey Hamamı	
137	Yazıcı Hamamı	Kule Kapısı
138	Yeşil Direkli Hamamı	
139	Karaköy Hamamı	
140	Perşembe Hamamı	
141	Paşa Hamamı	Tophane-i Amire
142	Yalı Hamamı	
143	Çavuşbaşı Hamamı	
144	Bahçeli Hamamı	Galata Sarayı
145	Hendekbaşı Hamamı	
146	Firuz Hamamı	
147	Ağa Hamamı	Galata Sarayı
148	Sormagir Hamamı	Cihangir
149	Fındıklı Hamamı	
150	Ayaspaşa Hamamı	
151	Cedid İbrahim Paşa Hamamı	Dolmabahçe
152	Sinan Paşa Hamamı	Beşiktaş
153	Çinili Hamamı	Yahya Efendi

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

154	Yeni Hamamı	
155	Kılıç Ali Paşa Hamamı	
156	Ortaköy Hamamı	
157	Kuruçeşme Hamamı	
158	Bebek Bahçesi Hamamı	
159	Rumelihisarı Hamamı	
160	Yeniköy Hamamı	
161	Kefeli Köyü Hamamı	
162	Büyükdere Hamamı	
163	Sarıyer Hamamı	
164	Beykoz Yalı Hamamı	
165	Diğer Beykoz Hamamı	
166	Kanlıca Hamamı	
167	Anadoluhisarı Hamamı	
168	Çengelköy Hamamı	
169	İstavroz Hamamı	
170	Büyük Hamam	Üsküdar
171	Küçük Hamam	
172	Eski Hamam	
173	Hacı Paşa Hamamı	
174	Ağa Hamamı	Menzilhane
175	Valide Sultan Hamamı	Et Pazarı
176	Çinili Hamamı	
177	İnadiye Hamamı	
178	Selami Hamamı	

EK II: İSTANBUL'DA FAALİYETLERİNİ SÜRDÜREN HAMAMLAR, 1752 ²		
	Hamamın Adı	Mevkii
1	Süleymaniye Hamamı	Bab-1 Ağa
2	Kapudan Paşa Hamamı	Saray-1 Atik
3	Ayşe Hanım Hamamı	Süleymaniye
4	Vefa Hamamı	Vefa Camii
5	Pertev Paşa Hamamı	Vefa Meydanı
6	Kovacılar Hamamı	Cami-i Şerif
7	İbrahim Paşa Hamamı	Sarraçhane
8	Ayasofya-1 Kebir Hamamı	Cebhane
9	İshak Paşa Hamamı	
10	Acı Hamamı	Atmeydanı
11	Valide Sultan Hamamı	
12	Sultaniye-yi Cedid Hamam	
13	İbrahim Paşa-1 Cedid Hamamı	Acımusluk
14	Şengül Hamamı	Bab-1 Hazret Paşa
15	Hoca Paşa Hamamı	
16	Yıldız Hamamı	Bağçe Kapısı
17	Haseki Hamamı	Ketancılar
18	Sultan Hamamı	Ketancılar
19	Alaca Hamamı	Ketancılar
20	Mahmud Paşa Hamamı	
21	Tahtakale Hamamı	
22	Molla Gürani Hamamı	Uzun Çarşı
23	Küçük Pazar Hamamı	Küçük
24	Hacı Kadın Hamamı	Küçük Pazar
25	Çinili Hamam	Zeyrek
26	Atpazarı Hamamı	
27	Azepler Hamamı	

••••••••••

2 BOA, *Kamil Kepeci Müteferrik Defterleri*, 7437, 1-25 Ramazan 1165 / 13 Temmuz – 6 Ağustos 1752.

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

28	Bostan Hamamı	Cebe-i Ali
29	Haydar Paşa Hamamı	
30	Çukur Hamamı	Fatih Camii
31	Pir Mustafa Paşa Hamamı	Mazi Çeşmesi
32	Küçük Mustafa Paşa Hamamı	Küçük Mustafa Paşa
33	Hodli Hamamı	Yeni Kapı Cebe-i Ali
34	Fener Hamamı	
35	Balat Hamamı	
36	Ayvansaray Hamamı	
37	Hançerli Hamam	
38	Arabacılar Hamamı	
39	Hamam-ı Cedid	Salmatomruk
40	Sultan Hamamı	Salmatomruk
41	Tihtap Hamam	
42	Müfti Hamamı	Kadıçeşmesi
43	Sultan Selim Hamamı	
44	Mehmed Ağa Hamamı	Mehmed Ağa Camii
45	Zincirlikuyu Hamamı	
46	Edirne Kapısı Hamamı	
47	Sırık Hamamı	
48	Sultan Bayezid Veli Hamamı	
49	Vezneciler Hamamı	
50	Acemoğlanı Hamamı	
51	Kadıasker Hamamı	Çukurçeşme
52	Kızlar Ağası Hamamı	Laleli Çeşme
53	Kasavet Hamamı	Aksaray
54	Aksaray Hamamı	
55	Horhor Hamamı	
56	Hamam-ı Cedid Hanım	Horhor
57	Sofular Hamamı	
58	Kıztaşı Hamamı	
59	Büyük Hamam	Sarıgürz
60	Sarıgürz Hamamı	

OSMANLI İSTANBULU II

61	Hokkabaz Hamamı	Sultan Camii
62	Karaman Hamamı	
63	Ali Paşa Hamamı	Mesih Paşa
64	Keçeciler Hamamı	
65	Çaşnigir Hamamı	
66	Lütfi Paşa Hamamı	
67	Şah Huban Hamamı	Lütfi Paşa
68	Kör Ali Ağa Hamamı	
69	Fareli Hamam	
70	Mehter Hamamı	Mehterçeşmesi
71	Safa Hamamı	Molla Gürani
72	Tevekkül Hamamı	Yusuf Paşa Çeşmesi
73	Şifa Hamamı	Molla Gürani
74	Cerrahpaşa Hamamı	
75	Bostan Hamamı	Haseki
76	Çardaklı Hamam	Avret Pazarı
77	Yağlıkçı Hamamı	Davud Paşa
78	Çavuş Hamamı	Bekir Paşa Camii
79	Gece Hamamı	Nur Ali Paşa Camii
80	Altınkaşık Hamamı	Altımermer
81	Küçük Hamam	Altımermer
82	İbrahim Paşa	Silivrikapı
83	Koca Mustafa Paşa Hamamı	
84	Çayırbaşı Hamamı	Koca Mustafa Paşa
85	Mimar Hamamı	Yaylak
86	Macuncu Hamamı	
87	İnadiye Hamamı	
88	Arpa Hamamı	Şehremini
89	TopKapısı Hamamı	
90	Küçük Ağa Hamamı	Hocapaşa
91	Büyük Ağa Hamamı	Hocapaşa, Demir Kapı
92	Akbıyık Hamamı	Sultan Ahmed Camii
93	Arasta Hamamı	Sultan Ahmed Camii

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

94	Şifa Hamamı	Naklibend
95	Kuşluk Hamamı	Mehmed Paşa Yokuşu
96	Çardaklı Hamam	Küçük Ayasofya
97	Alaca Hamamı	Kadırga Limanı
98	Gedik Paşa Hamamı	
99	Nişancı Hamamı	Kumkapı
100	Zindanlı Hamamı	Langa
101	Havuzlu Hamam	Nişancı
102	Mirahor Hamamı	Langa
103	Deniz Hamamı	Davud Paşa İskelesi
104	Ağa Hamamı	Samatya
105	Hisardibi Hamamı	Kumkapı
106	Hacı Evhad Hamamı	Yedikule
107	Manoğlu Hamamı	Hacı Kadın
108	ArapKapısı Hamamı	Yedikule
109	Yedikule Hamamı	
110	İmam Hamamı	Tatlıkuyu

SURDIŞI

111	Hariç-i Yedikule Hamamı	
112	Hariç-i Yenikapı Mevlevihane Hamamı	
113	Otakçılar Hamamı	
114	Hamam-ı Muradiyye-yi Cedid	
115	Kerpiç Hamamı	
116	Çömlekçiler Hamamı	
117	Türbe Hamamı	Eyüp
118	Müfti Hamamı	Salhane
119	Yalı Hamamı	Eyüp
120	Eski Dere Hamamı	Eyüp
121	Kırkık Hamamı	Eyüp
122	Sütlüce Hamamı	

OSMANLI İSTANBULU II

123	Piri Paşa Hamamı	Hasköy
124	Osman Paşa Hamamı	Hasköy
125	Çardaklı Hamam	Hasköy
126	Küçük Hamam	Hasköy
127	Kulaksız Hamam	Kasımpaşa
128	Büyük Piyale Paşa Hamamı	
129	Amrudlu Hamamı	Kasımpaşa
130	Paşa Hamamı	Kasımpaşa
131	Büyük Kasım Paşa Hamamı	Kasımpaşa
132	Küçük Hamamı	Tersaneyi Ardı
133	Tepebaşı Hamamı	Kasımpaşa
134	İplikçi Hamamı	Kasımpaşa
135	Dere Hamamı	Kasımpaşa
136	Yeşil Direkli Hamamı	AzepKapısı
137	Perşembe Hamamı	Galata
138	Büyük Hamamı	Alaca Camii
139	Mahkeme Hamamı	Galata
140	Narenci Hamamı	Kal'a Kapısı
141	Karaköy Hamamı	
142	Kapı İçi Hamamı	Galata
143	Firuz Ağa Hamamı	Tophane
144	Paşa Hamamı	Cami-i Şerif
145	Yalı Hamamı	
146	Ağa Hamamı	Tophane
147	Bahçeli Hamam	
148	Sormagir Hamamı	Tophane
149	Hendek Hamamı	Tophane
150	Ayaspaşa Hamamı	Fındıklı
151	Bostanbaşı Hamamı	
152	Sarraç Hamamı	Çavuşbaşı
153	Çavuşbaşı Hamamı	Tophane

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

154	İbrahim Paşa Hamamı	Arap İskelesi
155	Fındıklı Hamam	
156	Kemançlı Hamamı	Beşiktaş
157	Kılıç Ali Paşa Hamamı	Beşiktaş
158	Köprübaşı Hamamı	Beşiktaş
159	İbrahim Paşa Hamamı	Yahya Efendi
160	Ortaköy Hamamı	
161	Kuruçeşme Hamamı	
162	Bebek Hamamı	
163	Rumelihisarı Hamamı	
164	Yeniköy Hamamı	
165	Sarıyer Hamamı	
166	Kavak Hamamı	
167	Beykoz Hamamı	
168	Kanlıca Hamamı	
169	Anadoluhisarı Hamamı	
170	Kandilli Hamamı	
171	Çengelköy Hamamı	
172	İstavroz Hamamı	
173	Küçük Hamam	Kolluk, Üsküdar
174	Atik Valide Yeşil Direkli Hamam	Üsküdar
175	Eski Hamam	
176	Hacı Paşa Hamamı	
177	Ağa Hamamı	Mezbehane / Üsküdar
178	Toptaşı Hamamı	
179	Çinili Hamam	
180	İnadiyye Hamamı	
181	Selamsız Hamam	
182	Kadıköy Hamamı	

EK III: İSTANBUL'DA FAALİYETLERİNİ SÜRDÜREN HAMAMLAR, 1766				
	Hamamın adı	Türü	Mevkii	Vakıf Sahibi
1	Yeni Hamam	Çifte	Paşakapısı Kurbunda	Kütüphane Vakfı
2	Haseki Hamamı	Çifte	Ketancılar Kurbunda	Haseki Sultan Vakfı
3	Sultan Hamam	Çifte	Ketenciler Kurbunda	Asude Sultan Vakfı
4	Sultan Bayezıt Hamamı	Çifte		Merhume Ayşe Sultan Vakfı
5	Sultan Selim Hamamı	Çifte		Merhum Sultan Selim Han Cami-i Şerif Vakfı
6	Ayasofya-1 Kebir Hamamı	Çifte		Haseki Sultan Vakfı
7	Şengül Hamamı	Yekta	Paşa Kapısı Kurbunda	Mahmut Paşa Vakfı
8	İshak Paşa Hamamı	Kuşluk	Merhum Sultan Ahmet Cami-i Şerif Kurbunda	Gazanfer Ağa Vakfı
9	Arasta Hamamı	Kuşluk	Sultan Ahmet Han Camii Şerif Kurbunda	Cami-i Şerif Vakfı
10	Alaca Hamam	Çifte	Kadırga Limanı Kurbunda	Yahya Paşa Vakfı
11	Şifa Hamamı	Yekta		Hekimbaşı Ömer Efendi Vakfı
12	Akbıyık Hamamı	Kuşluk	Ahırkapı kurbunda	Merhume Mihrimah Sultan Vakfı
13	Kuşlu Hamam	Kuşluk	Mehmet Paşa Yokuşu Kurbunda	Şeyhulislam Hazretleri Nezaretlerinde Olan vakıf

.....

3 BOA, C.BLD, 2706, 6 Cemaziyevvel 1180 / 10 Ekim 1766.

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

14	Büyük Ağa Hamamı	Kuşluk	Demirkapı kurbunda	Eski Saray Ağası Vakfı
15	Küçük Ağa Hamamı	Kuşluk Kurbunda	Abbas Ağa Vakfı
16	Yıldız Hamam	Yekta	Bahçekapısı Kurbunda	Merhum Ebulfeth Vakfı
17	Alaca Hamam	Çifte	Ketancılar Kurbunda	Merhum Ebulfeth Vakfı
18	Hocapaşa Hamamı	Çifte		Merhum Ebulfeth Vakfı
19	Mahmut Paşa Hamamı	Çifte		Mahmut Paşa Vakfı
20	Tahtakale Hamamı	Çifte		Sultan Mehmet Han Vakfı
21	Sırt Hamamı	Çifte		Sultan Mehmet Han Vakfı
22	Acı Hamam	Çifte	Süleyman Paşa Hanı Kurbunda	Molla Fenari Vakfı
23	Valide-i Atik Hamamı	Çifte	Dikilitaş Kurbunda	Valide-i Atik Vakfı
24	Acı Musluk Hamamı	Yekta	Paşa Kapısı Kurbunda	İbrahim Paşa Vakfı
25	Molla Gürani Hamamı	Yekta	Uzunçarşı Kurbunda	Molla Gürani Vakfı
26	Süleymaniye Hamamı	Çifte	Cami-i Şerif Kurbunda	Süleymaniye Vakfı
27	Ayşe Hanım Hamamı	Kuşluk	Süleymaniye Cami-i Şerif Kurbunda	Amcazade Hüseyin Paşa Vakfı
28	Kapudan İbrahim Paşa Hamamı	Yekta	Süleymaniye Cami-i Şerif Kurbunda	İbrahim Paşa Vakfı
29	Vezneciler Hamamı	Yekta	Sultan Bayezit Cami-i Şerif Kurbunda	Siyavuşpaşa Vakfı
30	Kızlarağası Hamamı	Çifte	Laleli Çeşme Kurbunda	Darüssaade Ağası Abbas Ağa Vakfı
31	İmam Hamamı	Kuşluk	Gedikpaşada Tatlı Kapı Kurbunda Abdullah Ağa Vakfı

OSMANLI İSTANBULU II

32	Gedik Paşa Hamamı	Çifte		Gedik Paşa Vakfı
33	Çardaklı Hamamı	Çifte	Küçük Ayasofya Kurbunda	Ayasofya-i Sağır Vakfı
34	Hisardibi Hamamı	Kuşluk	Kumkapı Kurbunda	Şeyhülislam Hazretleri Neza-ret-i Alilerinde olan Vakıf
35	Nişancı Paşa Hamamı	Çifte	Kumkapı Kurbunda	Mehmet Paşa Vakfı
36	Havuzlu Hamamı	Kuşluk	Kumkapı Nişancılar Kurbunda	Merhum Süleymaniye Ruznamçesi Osman Efendi Meşrutası
37	Zindandelen Hamamı	Kuşluk	Langa Yeni Kapısı Kurbunda	Darüssaade Ağası Beşir Ağa Vakfı
38	Langa Yeni Kapu Haricinde Hamam	Kuşluk		Vakf-1 Hümayundan
39	Mirahur Hamamı	Çifte	Langa Yeni Kapısı Kurbunda	Mirahur Vakfı
40	Kasavet Hamamı	Kuşluk	Aksaray Kurbunda	Kasavet Hacı İbrahim Vakfı
41	Aksaray Hamamı	Çifte		Murat Paşa Vakfı
42	Horhor Hamamı	Kuşluk	Horhor Çeşmesi Kurbunda	Has Odabaşı Vakfı
43	Sofular Hamamı	Çifte	Et Meydanı Kurbunda	Edirne'de vakı Merhum Sultan Bayezid Han Vakfı
44	Çelebi Mehmet Ağa Hamamı	Kuşluk	Acı Çeşme Kurbunda	Mehmet Ağa Vakfı
45	Kıztaşı Hamamı	Çifte	Saraçhane Kurbunda	Ferruhsad Vakfı
46	İbrahim Paşa Hamamı	Çifte	Şehzade Cami-i Şerif Kurbunda	İbrahim Paşa-1 Atik Vakfı
47	Kadıasker Hamamı	Çifte	Eski Odalar Kurbunda	Merhum Sultan Mehmet Han Vakfı

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

48	Acemoğlu Meydan Hamamı	Yekta		
49	Vefa Hamamı	Kuşluk		Şeyh Vefa ve Ayasofya Vakfı
50	Pertev Paşa Hamamı	Kuşluk		Pertev Paşa Vakfı
51	Kovacılar Hamamı	Kuşluk		Vakıf
52	Çinili Hamam	Çifte	Zeyrek Başında	Hayrettin Paşa Vakfı
53	Hacı Hatun Hamamı	Kuşluk		Hacı Hatun Vakfı
54	Küçük Pazar Hamamı	Kuşluk		Rum Mehmet Paşa
55	Azepler Hamamı	Çifte	Kapan-ı Dakik Kurbunda	Merhum Sultan Mehmet Han Vakfı
56	Bostan Hamamı	Çifte	Üskübi Kurbunda	Aşık Paşa Vakfı
57	Haydar Paşa Hamamı	Çifte		Haydar Paşa Vakfı
58	Piri Mustafa Paşa Hamamı	Kuşluk		Piri Mustafa Paşa Vakfı
59	Çukur Hamam	Çifte		Edirne'de Vakı Sultan Bayezid Vakfı
60	Külahçılar Hamamı	Kuşluk		Ayasofya Vakfı
61	Müfti Hamamı	Kuşluk	Kadı Çeşmesi Kurbunda	Zenbili Ali Efendi Vakfı
62	Küçük Mustafa Paşa Hamamı	Çifte		Kara Mustafa Paşa Vakfı
63	Havuzlu Hamamı	Kuşluk	Yenikapı Kurbu	Atik Valide Sultan Vakfı
64	Fener-i Atik Hamamı	Kuşluk	Fenerkapısı Kurbu	Kılıç Ali Paşa Vakfı
65	Aynalı Cedid Hamamı	Kuşluk	Tahta Minare Kurbu	Sadr-ı Esbak Ragıp Paşa Vakfı

OSMANLI İSTANBULU II

66	Balat Hamamı	Çifte		Edirne'de vakı Merhum Sultan Bayezid Han Vakfi
67	Hançerli Hamam	Kuşluk	Ayvansaray Kurbunda	Kuzattan Abdullah Efendi Vakfi
68	Ayvansaray Hamamı	Çifte		Koca Mustafa Paşa Vakfi
69	Arabacılar Hamamı	Kuşluk	Ayvansaray Kurbunda	
70	Hacamatçı Hamamı	Kuşluk	Tekfur Sarayı Kurbu	
71	Sultan Hamamı	Kuşluk	Salmatomruk Kurbu	
72	Tihtab Hamamı	Kuşluk	Salmatomruk Kurbu	Merhum Ebulfeth Vakfi
73	Edirnekapı Hamamı	Çifte		Mihrimah Vakfi
74	Zincirlikuyu Hamamı	Çifte	Karagümrük Kurbu	Mihrimah Vakfi
75	Keçeciler Hamamı	Çifte		Merhum Sultan Beyazıt Han Vakfi
76	Mesih Ali Paşa Hamamı	Çifte		Ali Paşa Vakfi
77	Çaşnigir Hamamı	Kuşluk	Mesih Ali Paşa Kurbunda	Çaşnigir Vakfi
78	Karaman-1 Sağır Hamamı	Çifte		Merhum Sultan Han Vakfi
79	Sarıgerz Hamamı	Kuşluk		Bayram Paşa Vakfi
80	Bey Hamamı	Yekta	Sarıgerz Kurbunda	Mustafa Paşa Vakfi
81	Lütfi Paşa Hamamı	Çifte	Yenibahçe Kurbunda	Şah Sultan Vakfi
82	Kör Ali Ağa Hamamı	Kuşluk	Lütfi Paşa Kurbunda	Ali Ağa Vakfi
83	Nakkaş Paşa Hamamı	Kuşluk	Saray İttisalinde	Vakf-1 Hümayundan

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

84	Şahhuban Hamamı	Kuşluk	Kaliçeciler Köşkü	Şahhuban Vakfı
85	Sıçanlı Hamamı	Çifte	Kaliçeciler Köşkü	Davut Paşa Vakfı
86	Mehter Hamamı	Kuşluk	Kaliçeciler Kurbunda	
87	Şifa Hamamı	Kuşluk	Molla Gürani Kurbu	Hekimbaşı Ömer Efendi Va
88	Safa Hamamı	Kuşluk		Mehmet Kethüda Vakfı
89	Tevekkül Hamamı	Kuşluk	Yusuf Paşa Çeşmesi Kurbu	Tavaşi Mustafa Ağa ve Kasım Ağa Vakıfları
90	Deniz Hamamı	Çifte	Davut Paşa İskelesi Kurbunda	Davut Paşa Vakfı
91	Cerrahpaşa Hamamı	Çifte	Camii Şerif Kurbunda	Cerrah Mehmet Paşa Vakfı
92	Çardaklı Hamamı	Kuşluk	Avrat Pazarında Yeni Fırın Kurbunda	Kassabbaşı Mehmet Ağa Vakfı
93	Bostan Hamamı	Çifte	Haseki Kurbunda	Merhum Sultan Mehmet Han Vakfı
94	Yağlıkçı Hamamı	Yekta	Davut Paşa Mahkemesi Kurbu	Haremeyn Vakfı
95	Gece Hamamı	Çifte	Kilimzade Ali Paşa Camii Kurbunda	Darüssaade Ağası İsmail Ağa Vakfı
96	Altın Kaşık Hamamı	Yekta	Hekimzade Ali Paşa Cami-i Şerif Kurbu	Mülk
97	Çavuş Hamamı	Yekta	Bekir Paşa Cami-i Şerif Kurbu	Hobyyar Vakfı
98	Küçük Hamamı	Kuşluk	Altımermer Kurbunda	Ayasofya Kurbu
99	Macuncu Hamamı	Kuşluk	Macuncu Sukunda	Ebussuud Efendi Vakfı

OSMANLI İSTANBULU II

100	İnadiye Hamamı	Çifte	Odabaşı Çarşısı Kurbunda	Cafer Ağa ve Sekbanbaşı Hasan Ağa Vakfı
101	Arpa Hamamı	Kuşluk	Şehremini Kurbunda	Seyyid Ömer Vakfı
102	Topkapı Hamamı	Kuşluk		Hatice Sultan Vakfı
103	Emine Sultan Hamamı	Kuşluk		Osman Han Cami-i Şerifi Vakfı
104	Mimar Hamamı	Kuşluk	Yenikapı Kurbu	Mimar Tursun Vakfı
105	Silivrikapı Hamamı	Çifte		İbrahim Paşa Vakfı
106	Koca Mustafa Paşa Hamamı	Çifte	Cami-i Şerif Bitişğinde	Koca Mustafa Paşa Vakfı
107	Çayır Hamamı	Kuşluk	Mustafa Paşa Kurbu	Koca Mustafa Paşa ve Kasapbaşı Osman Ağa Vakıfları
108	Arabakapısı Hamamı	Kuşluk	Samatya Kurbunda	
109	Manoğlu Hamamı	Kuşluk	Hace Hatun Kurbunda	Manoğlu Vakfı
110	Ağa Hamamı	Çifte	Samatya Kurbunda	Kapu Ağası Vakfı
111	Yedikulede Hacı Evhad Hamamı	Kuşluk	Yedikule Kurbunda	Hacı İsmail Vakfı
112	Yedikule Hamamı	Çifte		Merhum Sultan Mehmet Han Vakfı

EYÜP: SÜTLÜCE VE HASKÖY HAMAMLARI

113	Hazreti Halid'de Türbe Hamamı	Çifte		Hazreti Hâlid Cami-i Şerif Vakfı
114	Eski Yeni Hamam	Kuşluk	Kasım Çavuş Mahallesi	Hazreti Hâlid Vakfı

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

115	Çömlekçiler Hamamı	Çifte	Çömlekçiler Kolluğu İttisali	Şehzade Cami-i Şerif Vakfı
116	Müfti Hamamı	Kuşluk		Emine Sultan Vakfı
117	Hamam-ı Cedid	Kuşluk	Nişancı Kurbu	Said Paşa Vakfı
118	Otakçılar Hamamı	Kuşluk		Hüdai Mahmut Efendi Vakfı
119	Kırkık Hamam	Kuşluk	Rami Çiftliği Kurbu	
120	Yalı Hamamı	Kuşluk		Şah Sultan Vakfı
121	Kerpiç Hamamı	Kuşluk	Eğri Kapı Kurbu	
122	Haric-i Bab-ı Mevlevihane	Kuşluk		
123	Haric-i Yedikule	Yekta		Kara Mustafa Paşa Vakfı
124	Karaağaç Hamamı	Kuşluk		
125	Sütlüce Hamamı	Kuşluk		Kapu Ağası Mehmet Ağa Vakfı
126	Hasköyde Piri Paşa Hamamı	Kuşluk		Piri Paşa Vakfı
127	Hasköy'de Osman Paşa Hamamı	Çifte		Hatice Sultan Vakfı
128	Hasköy'de Küçük Hamam	Kuşluk	Karahasanoğlu Mahallesinde	
129	Hasköy'de Çardaklı Hamam	Kuşluk	Fındıklı Bahçesi Kurbunda	Sadrazam Nezaretinde olan Vakıf

GALATA: KASIMPAŞA, TOPHANE, FINDIKLI, BEŞİKTAŞ, ORTAKÖY, ARNAVUTKÖY, RUMELİHİSARI, İSTİNYE, YENİKÖY, SARIYER, RUMELİKAVAK HİSARI HAMAMLARI

130	Kulaksız Hamamı	Çifte	Kasımpaşa'da	Sinan Paşa Vakfı
131	Piyale Paşa Hamamı	Çifte	Kasımpaşa'da	Piyale Paşa Vakfı

OSMANLI İSTANBULU II

132	Dere Hamamı	Kuşluk	Kasımpaşa'da	İmam Vakfı
133	İplikçi Hamamı	Kuşluk	Kasımpaşa'da	Kara İsmail Efendi Vakfı
134	Amrutçu Hamamı	Kuşluk	Kasımpaşa'da	Azari Efendi Vakfı
135	Çardaklı Paşa Hamamı	Çifte	Kasımpaşa'da Zincirlikuyu kurbunda	Ahmet Ağa Vakfı
136	Kebir Hamam	Çifte	Kasımpaşa'da	Kasımpaşa Cami-i Şerif Vakfı
137	Mevlevihane Hamamı	Kuşluk	Kasımpaşa'da	Mehmet Efendi Vakfı
138	Tersane Hamamı	Çifte	Kasımpaşa'da	Cami-i Şerif Vakfı
139	Tepebaşı Hamamı	Kuşluk		
140	Galata'da Yazıcı Hamamı	Kuşluk	Kule Kapısı Kurbu	Katip Mehmet Efendi Vakfı
141	Galata'da Bey Hamamı	Kuşluk	Yeşildirekli Hamamı Kurbu	Merhum Sultan Mehmet Han Vakfı
142	Yeşildirekli Hamam	Çifte	Azempapısı Kurbu	İbrahimhanzade Vakfı
143	Mahkeme Hamamı	Çifte	Galata Mahkemesi Kurbu	Merhum Sultan Mehmet Han Vakfı
144	Perşembe Pazarı Hamamı	Yekta	Galata Kolluğu Kurbu	Kapudan Mustafa Paşa Vakfı
145	Karaköy Hamamı	Çifte	Galatada Sandıkçılar İçinde	Bektaş Efendi Vakfı
146	Galata Tophane Kapısı Derununda Hamam	Çifte		Merhum Sultan Mehmet Han Vakfı
147	Tophane'de Yamalı Hamam	Kuşluk	Tophane Cami-i Şerif Kurbu	Selçuk Sultan Vakfı

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

148	Tophane Kılıç Ali Paşa Hamamı	Yekta	Cami-i Şerif Kurbunda	Kılıç Ali Paşa Vakfi
149	Tophane'de Hendekbaşı Hamamı	Kuşluk		
150	Tophane Bostanbaşı Hamamı	Kuşluk		
151	Tophane'de Ağa Hamamı	Kuşluk	Firuz Ağa Kurbu	Fenerbahçesi Vakfi
152	Tophane'de Firuz Ağa Hamamı	Kuşluk	Firuz Ağa Mahallesi	Acı Çeşme Vakfi
153	Tophane'de Bahçeli Hamam	Kuşluk	Ağa Camii Mahallesi	Mehmet Ağa Vakfi
154	Tophane Çavuşbaşı Hamamı	Kuşluk	Çavuşbaşı Mahallesi	
155	Tophane'de Sormagir Hamamı	Kuşluk	Sormagir Mahallesi	Çeşmi Efendi Vakfi
156	Fındıklı'da Ayazpaşa Hamamı	Kuşluk		
157	Fındıklı'da Kebir Hamam	Çifte		Molla Çelebi Vakfi
158	Beşiktaş'ta Köprübaşı Hamamı	Çifte		Sinan Paşa Vakfi
159	Arap İskelesi Kurbunda Hamam	Kuşluk		İbrahim Paşa Vakfi
160	Ketanciler Hamamı	Kuşluk	Beşiktaş Çarşısı Kurbunda	Mülk
161	Beşiktaş'ta Çinili Hamam	Kuşluk	Yahya Efendi Türbesi Kurbunda	
162	Beşiktaş'ta Kılıç Ali Paşa	Kuşluk		Ali Paşa Vakfi

OSMANLI İSTANBULU II

163	Cedid Çırağan Hamamı	Kuşluk		
164	Ortaköy Hamamı	Çifte		Hüsrev Kethüda Vakfı
165	Kuruçeşme Hamamı	Kuşluk		Bostaniyan Hastaları Vakfı
166	Bebek Hamamı	Kuşluk		Bebek Cami-i Şerif Vakfı
167	Rumelihisarı Hamamı	Çifte		Merhum Sultan Bayezıt Vakfı
168	Rumelihisarı'nda Cedid Hamam	Kuşluk	Molla Fenari Mahallesinde	Vakf
169	İstinye Karyesi Hamamı	Kuşluk		
170	Yeniköy Karyesi Hamamı	Çifte		İskender Paşa Vakfı
171	Sarıyer Hamamı			İsazade Vakfı
172	Rumelikavakhisarı Hamamı	Kuşluk		Bostancılar Neferat Vakfı

ÜSKÜDAR: KADIKÖY, İSTAVROZ, ÇENGELKÖY, KALINCAK, ANADOLUHİSARI, PAŞABAĞÇESİ, İNCİRKÖY, BEYKOZ, ANADOLUKAVAK HİSARI HAMAMLARI

173	Anadolu Kavakhisarı Hamamı	Çifte	Anadolu Kavağı	Mehmet Ağa Camii Vakfı
174	Yalıköy Hamamı	Çifte		Uncubaşı Mehmet Ağa Vakfı
175	Beykoz Hamamı	Kuşluk		Hacı Odabaşı Vakfı
176	İncirköy Hamamı	Kuşluk		Sultan Bayezıt Muhallefatından Ümmühani Hatun Vakfı
177	İncirköy Hamamı	Kuşluk		Hazinedar Osman Ağa, Mülk
178	Paşabahçesi Hamamı	Kuşluk		Vakf-1 Hümayundan

İSTANBUL HAMAMLARI: 1731-1766

179	Kalıncağ Karyesi Hamamı	Kuşluk		Yasemin Hatun Vakfı
180	Anadolu Hisarı Hamamı	Çifte		Yasemin Hatun Vakfı
181	Kandilli Karyesi Hamamı	Kuşluk		Kütüphane Vakfı
182	Çengelköy Hamamı	Kuşluk		Yenişehir (li) Defterdar Mustafa Efendi Vakfı
183	İstavroz Hamamı	Kuşluk		Öküz Mehmet Paşa Vakfı
184	Üsküdar'da Küçük Hamam	Çifte	Kolluk Kurbunda	Ayasofya Vakfı
185	Üsküdar'da Eski Hamam	Çifte	Balaban İskelesi Kurbunda	Rum Mehmet Paşa Vakfı
186	Üsküdar'da Yeşildirekli Kebir Hamam	Çifte		Valide-i Atik Vakfı
187	Valide-i Atik Hamamı	Çifte	Toptaşı Kurbunda	Valide-i Atik Vakfı
188	İnadiye Hamamı	Kuşluk	Bandırma Tekyesi Kurbunda	
189	Selami Hamamı	Kuşluk		Mahalle-i Mezkurede vaki Selami Efendi Vakfı
190	Çinili Hamam	Çifte	Valide-i Cedid Camii Şerif Kurbunda	Valide-i Cedid Vakfı
191	Üsküdar'da Ağa Hamamı	Çifte	Atik Menzilhane Kurbunda	Kilari Ağası İsmail Ağa Vakfı
192	Üsküdar'da Hacı Paşa Hamamı	Çifte	Doğancılar Kurbunda	Hacı Paşa Vakfı
193	Üsküdar'da Ayazma Hamamı	Kuşluk	Camii Şerif Kurbunda	Vakf-1 Hümayundan
194	Üsküdar'da İhsaniye Hamamı	Kuşluk		Sultan Osman Han Vakfı
195	Kadıkaryesi Hamamı	Kuşluk		Molla Çelebi Vakfı